

“KANLI ELMAS” FİLM ÖRNEĞİNDE GAZETECİLİK MESLEK ETİĞİNE DAİR BETİMSSEL BİR İNCELEME

Nehir DAĞLI*

Neda ÜÇER**

ÖZ

Gazetecilik, halkın haber alma ihtiyacını karşılamak üzere toplumsal olayların derlenmesi, analiz edilmesi, habere dönüştürülmesi ve yayımlanmasından daha fazlasını ifade etmektedir. Gazetecilik mesleği doğruluk, dürüstlük ilkesine dayanan mesleki ahlakın ön planda tutulduğu, etik kuralların merkeze alındığı bir anlayışı gerektirmektedir. Gazetecilerin bu doğrultuda doğru ve gerçek haber yapmak, tarafsız ve objektif olmak, mesleği özel amaç ve çıkarlara alet etmemek, bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini savunmak gibi önemli görevleri bulunmaktadır. Gazetecilik mesleği ile sinema geçişkenlik göstermektedir ve gazetecilik mesleğinin etik ve felsefi duruşu sinemada farklı konular aracılığıyla işlenmektedir. Bu çalışma kapsamında “Kanlı Elmas” – “Blood Diamond” filminin gazetecilik mesleğini yansıtmaya şekli ortaya konmaktadır. Film ekseninde işlenen birçok farklı konunun yanı sıra, gazeteci Maddy Bowen karakterinin, gazetecilik meslek etiği çerçevesinde yansıttığı tutum, davranış ve söylemler bu araştırma kapsamında incelenmiştir. Çalışmada amaçsal örneklem yöntemi kullanılarak elde edilen bulgular betimsel analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın amacı Bowen karakterinin film boyunca gazeteci olarak çizdiği profil, sergilediği davranışlar, diyaloglar ve filme sunduğu katkı çerçevesinde incelenmiştir. Bowen karakterinden yola çıkarak çalışmada gazetecilik mesleğinin nasıl ele alındığı ortaya konulmuş ve mesleğin etik ilkeleri, kuralları tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilik ve sinema, meslek etiği, betimsel analiz, kanlı elmas

*Araştırma Görevlisi, Yeditepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, ORCID ID:0000-0002-9642-2587, nehir.dagli@yeditepe.edu.tr

**Profesör Doktor, Yeditepe Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Görsel İletişim Tasarımı Bölümü, ORCID ID: 0000-0003-4976-2762, nsaracer@yeditepe.edu.tr

A DESCRIPTIVE STUDY ON JOURNALISM PROFESSIONAL ETHICS IN THE EXAMPLE OF THE MOVIE "BLOOD DIAMOND"

Nehir DAĞLI*

Neda ÜÇER**

ABSTRACT

Journalism encompasses more than the mere compilation, analysis, transformation, and dissemination of societal events to satisfy the public's need for information. The profession of journalism requires an approach where professional ethics, honesty, integrity are prioritized and ethical rules are centered. Journalists hold significant responsibilities, including reporting accurate and truthful news, maintaining impartiality and objectivity, refraining from exploiting the profession for special purposes and interests, and upholding the freedoms of information, commentary and criticism. There is a transitivity between journalism and cinema and the ethical and philosophical stance of journalism are explored through various themes in films. This study scrutinizes the portrayal of the journalism profession in the film "Blood Diamond." In addition to various topics mentioned in the film, the attitudes, behaviors, and discourses of the film's journalist character, Maddy Bowen are analyzed within the framework of journalistic ethics. Within the research findings obtained by purposive sampling method are examined by a descriptive analysis. The objective of this study is to review the profile portrayed by the Bowen character as a journalist throughout the film, her behaviors, dialogues, and the contributions she makes to the narrative. Based on Bowen character, the study elucidates how the journalism profession is represented and discusses the ethical principles and standards of the profession.

Keywords: journalism profession principles, journalism and cinema, professional ethics, descriptive analysis, blood diamond

*Research Assistant, Yeditepe University, Faculty of Communication, Department of Visual Communication Design, ORCID ID: 0000-0002-9642-2587, nehir.dagli@yeditepe.edu.tr

**Profesör Doktor, Yeditepe University, Faculty of Communication, Department of Visual Communication Design, ORCID ID: 0000-0003-4976-2762, nsaracer@yeditepe.edu.tr

Giriş

İnsanların yeme, içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlarından sonra gelen en önemli ihtiyaçlardan bir tanesi olan iletişim ve ilişki kurma ihtiyacı, zamanla teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişime uğramıştır. Tarihsel süreç içerisinde, mağara yazılarından dijital altyapılı iletişime kadar uzanan iletişimin gelişim sürecinde, insanların hem iletişim kurma şekilleri hem de nedenleri farklılaşmıştır. İletişim, bilginin iletilmesi, yayılması ve alınması; mesaj gönderme ve alma, anlam üretme çabasıdır ve iletişim amaçlı bir faaliyettir. Bu faaliyet içerisinde insanlar kendi kişisel ve sosyal ihtiyaçlarını iletişim yoluyla ortaya koyarlar. Bu açıdan bakıldığında birbirinden haber alma kısaca haberleşme etkinliği de duygu, düşünce ve olayları aktarmanın yanı sıra, çevrede olanlardan haberdar olma ihtiyacına dayanmaktadır.

Günümüzde kullandığımız medya kavramı, basılı, sözlü ve elektronik yayınların bütünü ifade etmekte ve tarihte ilk kullanılması Antik Çağa kadar uzanmaktadır. Tarihsel açıdan bakıldığında Eski Roma'da meclisin aldığı kararları halka duyurmak amaçlı "Fogli Volanti" adlı basılı kâğıdı alabilmek üzere piyasaya sürülen paraya "gazete" adı verilmiştir (Yıldırım, 2009, s. 286). İnsanlık tarihine bakıldığında gazetenin ilk temellerinin atıldığı 6. yüzyılda Çinlilerin tahta üzerine oyulmuş harfleri kullanmaları, 911'de King-Pao adlı gazetenin Pekin'de basıldığı, daha sonra 15. yüzyılda Avrupa'da matbaanın bulunuşu ile gazetecilik kavramının oluştuğunu, haberleşme etkinliğinin düzenli ve günlük hale geldiğini ifade etmek mümkündür. Gazetecilik alanında ilk örnek olarak 1605 yılında Almanya'da "Relation aller Fürnemmen und Gedenckwürden Historien" adlı gazete basılmıştır (Yeşil, 2014, s. 1668). 1660 yılında ise Almanya'da ilk gazete "Leibziger Zeitung" adı altında günlük ve düzenli olarak yayımlanmaya başlamıştır (Yıldırım, 2009, s. 287). Ülkemizde ise Osmanlı Devleti yönetimi, 18. yüzyılın ortasından itibaren Avrupa'da yayımlanan gazetelerin varlığından siyasi düzeyde haberdar olmasına rağmen gazeteciliği bir meslek olarak benimsememiştir. Ancak yönetim, yabancı gazetelerin Babıali'de tercüme bürosu kurularak çevrilmesine olanak sağlamıştır (Koloğlu, 2006, s. 21). Gazetecilik faaliyeti düzenli ve günlük olarak 200 yıllık bir gecikme ile Osmanlı Devleti bünyesinde 1800'lü yıllarda başlamıştır. Her ne kadar Türk Basın tarihinin 1831'de Takvim-i Vakayi ile başlamış olduğu düşünülse de yapılan araştırmalarda ilk gazetenin yarı Türkçe yarı Arapça olarak haftalık gazete şeklinde 1828'de Vakayi-i Mısriye adı ile basıldığı belirtilmiştir (Topuz, 2003, s. 13). Bu gazetenin içeriğinin tarım, endüstri gibi alanlarda kaydedilen gelişmelerin haber haline getirildiği bir propaganda aracı olduğunu ifade etmek mümkündür. Gazeteciliğin ilk ortaya çıktığı dönemden itibaren sansür, müdahale ve kapatılmalar ile şekillenen Türk Basını, 24 Temmuz 1908 tarihi itibarıyla sansürün kaldırılması ile tam olarak işletilmeyen basın özgürlüğünün kazanılması için önemli bir adım teşkil etmektedir. Bu tarih itibarıyla Türk Basın tarihinde haber almak bir temel hak olarak kabul görmüştür (Yıldırım, 2009, s. 290). Çok partili döneme geçişle birlikte 1950'de Basın Kanunu birçok değişikliğe uğramıştır. Bu dönemde zaman zaman sansür ve kısıtlamalar gündeme gelmiş olsa da 1980'li yıllardan itibaren gazetecilik mesleği açılıma uğramıştır. 2004 yılında yürürlüğe giren Avrupa Uyum Yasaları kapsamında düzenlenen Basın Kanunu, Türk Basın tarihinin demokratik bir

dönemi olarak değerlendirilmektedir (Yıldırım, 2009, s.292). Tarihsel süreçte sansür, kısıtlama, kapatılma ve müdahalelere maruz kalmış olan Türk Basını demokratik mücadelesini günümüzde hala sürdürmektedir. Kamuoyunun oluşmasını, toplumsal bilinçlenmeyi ve bireyin toplumun yönetimine katkısını sağlayan bir meslek dalı olarak gazetecilik mesleği ile gazetecilik etiği konusunda akademik ve toplumsal çalışmalar yapmak bu nedenle büyük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak gazetecilik mesleğinin ve meslek etiğinin doğru tanımı, uygulanması konularının tartışılması merkezi bir göreve sahiptir. Toplumun haber alma, haberleşme, bilgilenme özgürlüğü gazetecilik ilkeleri ile savunulmaktadır. Bu temel hak toplum bireylerinin vatandaşlık hak ve özgürlüklerinin teminatıdır. Günümüzde haber alma ve haberleşme eyleminin temel etik ilkelerinde bir değişiklik olmamış, bu eylemin ağırlıklı olarak sosyal medya vb. dijital platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmesine dayalı olarak ek ilkeler oluşmuştur.

Bu tartışmaların ışığında yapılan çalışmada sinema ve gazetecilik mesleği ilişkilendirilmiştir. Bu ilişkilendirilme çerçevesinde gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilik meslek etiği ve gazeteci kimliği konu edilerek bu mesleğin toplumsal özgürlük açısından ne derece önemli olduğu vurgulanmaya çalışılmıştır. Günümüzde dijital platformlarda yapılan anlık, günlük haberler kapsamında unutulmuş gazetecilik meslek ilkelerine dikkat çekmek bu çalışmanın diğer bir amacını oluşturmaktadır. Bu amaçlara bağlı olarak çalışmada gazetecilik mesleği, etik ilkeleri tanımlanmış, sinemada gazetecilik ilişkisi kurulmuş ve "Kanlı Elmas" filmi aracılığıyla gazetecilik mesleği irdelenmiştir. "Kanlı Elmas" filmi konusu itibarıyla gerçek hayata ve olaylara referans vererek sinemada hem uluslararası kanlı bir ticareti hem de gazetecilik mesleğini irdeleyen önemli bir yapıttır. Çalışmaya bağlı olarak "Kanlı Elmas" filmi örneğinde ve sinema-gazetecilik ilişkisi çerçevesinde, gazeteci kimliği ile ortaya konulan Maddy Bowen karakterinin, mesleğini icra aşamasında sergilediği tutum, davranış ve söylemler betimsel analize tabi tutularak incelenmiştir. Çalışmanın amacı doğrultusunda, Bowen karakterinin film boyunca gazeteci olarak sergilediği profil, doğrudan alıntılar yapılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular tartışılmış ve sonuca bağlanmıştır.

Yöntem

Betimsel analiz farklı veri toplama teknikleri ile elde edilmiş verilerin belirli temalara göre özetlenmesi ve yorumlanması sürecini içeren bir nitel analiz türüdür. Betimsel analiz doğrudan alıntılar eşliğinde elde edilen bulguların özetlenmesi, yorumlanması ve çözümlenmesi olarak da ifade edilmektedir (Özdemir, 2010, s. 336). Bu nitel araştırma kapsamında elde edilen veriler belirlenmiş temalara göre sınıflandırılır, özetlenir ve yorumlanırken, bulgular arasında neden-sonuç ilişkisi kurulur ve olgular arasında karşılaştırmalar yapılır. Betimsel analiz dört aşamadan oluşmaktadır (Karataş, 2015, s. 73). Betimsel analiz çerçevesinde birinci aşamada araştırma soruları belirlenir, kavramsal çerçevesi oluşturulur ve verilerin hangi temalar altında sunulacağı belirlenir. Betimsel analizin ikinci aşamasında veriler doğrudan alıntılar eşliğinde tematik çerçeveye göre işlenir, okunur ve düzenlenir. Oluşturulan tematik çerçeveye göre

bazı temalar gereksiz görülmesi durumunda konu dışı bırakılır. Analizin üçüncü aşamasında düzenlenen veriler tanımlanır ve doğrudan alıntılara başvurulur desteklenir. Betimsel analizin son aşamasında bulgular açıklanır, yorumlanır, ilişkilendirilir ve sonuca bağlanır. Sonuç olarak betimsel analiz elde edilen verilerin sistematik bir şekilde betimlenerek, bu betimlemelerin açıklanması, yorumlanması, neden ve sonuç ilişkisi çerçevesinde irdelenerek sonuçlara ulaşılmasını sağlamaktadır. Araştırmanın amacına yönelik olarak bir yorum getirmeyi hedefleyen betimsel analiz araştırmacıya önceden belirlenmiş bir kavramsal çerçevede farklı bir yorum getirmeyi ve tasvir yapma avantajını sağlamaktadır (Sözbilir, 2009).

Çalışma kapsamında yapılan betimsel analiz, filmin ana karakterleri Maddy Bowen ve Danny Archer arasında geçen diyaloglar üzerinden oluşturulmuştur. Doğrudan alıntılar ile yapılan bu analizlerde gazeteci Maddy Bowen karakterinin gazetecilik mesleğinin icrasını yansıttığı tutum, davranış ve söylemler ele alınmış ve açıklanmaya, yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu amaca yönelik olarak betimsel analiz aşağıda sunulmuştur.

Gazetecilik ve Gazetecilik Meslek Etik İlkeleri

Yasama, yürütme ve yargıdan sonra dördüncü kuvvet olarak ifade edilen medya ve onun bir parçası olan gazetecilik mesleği, toplumsal olaylara ve olgulara eleştirel tutumu, kamuoyu oluşturma ve halkın çıkarlarını önceleme özelliği ile önemli bir yere sahiptir. Böylesine bir göreve sahip gazetecilik mesleğinde de etik ilkeler konusu mesleğin temelini oluşturmaktadır. Haber konusunun tespiti, kaynaklarının araştırılması, doğruluklarının, güvenilirliklerinin testi, haberin yayınlanması sadece kurum ve işletmelerin inisiyatifine bırakılmayacak kadar ciddi öneme sahiptir. Gazetecilik etik kuralları bu önemli görevin doğru bir şekilde yürütülmesi ve icraata konulması amacıyla oluşturulmuştur.

Gazetecilik etik ilkelerine değinmeden önce etik kelimesinin kökenlerine bakmak faydalıdır. Latince kökeni "ethica", "ethos", "ethikos" Antik Yunancada "ahlak, ahlaki olan, ahlaki karakter" anlamlarını taşımaktadır. Karakter anlamına gelen "Ethos" kelimesinden türeyen bu kelime toplum içerisinde yaşayan bireylerin ilişkilerinin temelini oluşturan tüm değer sistemini, kuralları, normları, iyi-kötü ve doğru-yanlış kavramlarını araştıran, belirleyen felsefe disiplini. Türk Dil Kurumu'nun "etik" tanımı incelendiğinde ise Fransızca "éthique" kelimesinden geçtiği, "ahlak bilimi, çeşitli meslek kolları arasında tarafların uyması veya kaçınması gereken davranışlar bütünü" olarak tanımlandığı görülmektedir (TDK). Kısaca etik kelimesi felsefenin bir kolu olarak iyi ve dürüst davranışlara normlar kazandırma amacına sahiptir ve Yunancada adet, uygulamalar anlamına gelen ethos kelimesinden gelmektedir (Yeşil, 2014, s. 1668).

Etik kavramını açıklarken etik ve ahlak arasında bulunan ayrımın ortaya konulması önem taşımaktadır. C. Solomon ahlakın insan değer ve davranışlarına dayandığını etiğin ise bu alanda yapılan akademik çalışmalarını ön plana çıkardığını ifade etmektedir (Erimli, 2014, s. 24). Etik, felsefenin eski ve temel bir dalı iken, ahlak yere ve zamana göre değişkenlik gösteren, normlardan, ölçülerden oluşan bir olgudur (Kuçuradi, 2009, s. 42-43). Ahlak, kişilerin, grupların, toplumsal

sınıfların günlük yaşamlarında eylemlerini yönlendiren inançlarını, değer yargılarını, normlarını ve kurallarını belirlemektedir (Özlem, 2013, s. 15-16). Kuçuradi (2009), ahlak sözcüğünün bağlamlarından hareketle, ahlakın "kişiler arası ilişkilerde davranışlara ilişkin geçerli" kılınmış "çeşitli değer yargıları sistemleri" olarak karşımıza çıkan bir olgu olduğunu belirtmektedir. Günümüzde de yaygınlaşmış anlam biçimiyle etik sözcüğünün, ahlak ve meslek ahlakı ya da meslek etiği olarak ifade edilmesinin yanı sıra, etiğin bilgisel nitelikli, ahlakın da olgusal nitelikli olduğunu gözden kaçırmamak gerekmektedir. Ahlak toplumdan topluma görelilik ilkesi ile var olmaktadır; buna göre, Hristiyan, İslam, Yahudi Ahlakı gibi Dini Ahlak, Hümanist Ahlak, Hoşgörü Ahlakı, Aristokrat Ahlakı, İş Ahlakı, Mesleki Ahlak gibi ahlak ayırımlarından bahsedilmektedir. Aristoteles kendisinden önce ortaya atılan farklı ahlak görüşlerini sınıflandırmış ve onları sistematik bir şekilde irdelemiş ve eleştirmiştir. Aristoteles tüm ahlaksal eylemlerin "en yüksek iyi" ye ulaşmayı hedeflediğini belirtmiştir (Özlem, 2013, s. 15-16). Etik ve ahlak arasında yapılan ayırma rağmen bu iki sözcüğün birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. Ahlak fiili ve tarihsel olarak bireysel ve/veya toplumsal düzeyde yaşanan bir fenomen olmasına karşılık etik; bu fenomeni ele alan, ahlak görüşlerini ve öğretilerini benzerlik ve farklılıklarıyla ortaya koyarken bunları karşılaştıran ve eleştiren felsefe disiplini olarak ele alınmaktadır.

Tarihsel sürece bakıldığında etiğin doğuşu insan ve toplum odaklı düşüncenin gelişmesi ile birlikte günlük yaşamda insana yol gösterebilecek, onu yönlendirebilecek tutum ve davranış biçimleri ile gerçekleşmiştir. Buna bağlı olarak da Sofistler "iyi" ve "kötü", "doğru" ve "yanlış" kavramlarını tartışarak insanların nasıl daha mutlu olabileceği sorusuna eğilerek M.Ö. 5. yüzyılda etik tartışmalarının önünü açmışlardır. "Etik" kelimesi Antik Yunan'dan günümüze kadar gelmiş ve üzerinde çok fazla sayıda tanım olan tartışma yaratmış bir terimdir. Platon'un doğa anlamına gelen "phûsis" kavramından hareketle tanımladığı etik, insan mutluluğunun güvence altına alınmasının doğa ile olan denge, uyum ile mümkün olduğu fikrinden yola çıkmaktadır (Aydoğan, 2023, s. 245). Helenistik dönemin en önemli okullarından, Stoacılık Okulu'nda etik ve ahlak felsefesi merkezi bir rol oynamaktadır. Felsefe konularını fizik, ahlak ve mantık konuları çerçevesinde tartışan Stoacılar, form, madde, doğa ayırımlarını inceleyerek maddecilik ve ahlaki akılcılık kavramlarını geliştirirler. Stoacı felsefede doğa bir ahlak ilkesine dönüşürken, en yüksek iyi, doğaya uygun bir yaşamdır. Dolayısıyla da "doğa ile uyum içinde yaşamak" için erdemli olmak ve erdeme uygun yaşamak gerekmektedir (Aydoğan, 2023, s. 247-248). Sofistler ile aynı dönemde yaşayan Sokrates ise sofistlerden farklı olarak salt iyi kavramını irdeler ve bireyin üzerinde yer alan mutlak bir norm olduğunu ifade eder. Dolayısıyla iyi kavramı, bireyden bireye değişmez, evrenseldir. Sokrates'e göre kötü bilmemekten kaynaklanır, iyiliğe ise bilgi ile ulaşılır (Erimli, 2014, s. 24).

Aydınlanma Çağı'nı akıl çağı olarak tanımlayan Kant ise etik anlayışın temelini akıl kavramına dayandırmaktadır. Kant akli, iyi ve kötünün ayırt edilmesini sağlayan ahlaki bir sorumluluk olarak ifade etmekte ve akla istek ve arzuları bastırma görevi vermektedir. Böylece ahlak kurallarına uygun davranışın iyi iradeyi temsil ettiğini belirtmektedir (Kant, 1980, s.34-38 & Bezci, 2005, s. 51-52). Kant'a göre insanların içinde bir duygu şeklinde var olan davranışlar,

vicdana dayalıdır ve belirli buyruklar ile kendilerini belli ederler. Kant da Stoacı felsefede olduğu gibi "en yüksek iyinin" arayışındadır ve bunu Tanrı'nın varlığını kabul ederek yapar. Ona göre Tanrı'nın varlığı dünya düzenin bir ahlak düzeni olmasını sağlamak konusunda büyük önem taşır (Öktem, 2007, s. 3-6). Kant ödev kavramını ortaya koyarken aynı zamanda, özgün bir özgürlük anlayışını da geliştirir. Buna göre, özgürlük kavramı teorik ve pratik felsefenin kesişim noktasında ve iradi özgürlük de saf aklın, ahlak yasasının emrine uymasına bağlıdır. Dolayısıyla Kant akli ahlaki otorite olarak temellendirmiş ve evrensel bir ahlak oluşturmaya çalışmıştır (Duran, 2017, s. 57). Ahlak ve etiğin arasında bulunan ayrıma bakıldığında; ahlakın insan değer ve davranışlarına dair olduğunu, etik kavramının ise bu alanda yer alan akademik çalışmalara ilişkin olduğunu belirtmek mümkündür. Etik ahlakın felsefi bir şekilde incelenmesi, Kant'ın tanımıyla da özgürlüğün yasaları ve ahlak öğretisi olarak ifade edilmektedir (Erimli, 2014, s. 24).

Tarihsel süreçler incelendiğinde etik kavramının bütünsel değerler sistemi içerisinde iyi-kötü, doğru-yanlış kavramlarının ayrıştırılması, doğru ve iyinin belirlenmesi ile ortaya konulduğu görülmektedir. Etik kavramı aynı zamanda ahlak bilimi ile birleşerek iyi, dürüst, doğru davranma ve doğa ile denge ve uyum içinde olma hali ile de ifade edilmektedir. Bu açıdan bakıldığında da meslek etiği denildiği noktada, bir mesleğin icra edilmesi aşamalarında uyulması gereken kuralları, normları tespit etmek ve ortaya koymak anlaşılmaktadır. İnsanların tecrübelerine dayandırarak oluşturdukları meslek etiği kavramı meslek icrası içerisinde yapılması ve yapılmaması gereken davranışları belirlemekten geçmektedir. Mesleki etik, işletmelerin mal ve hizmet üretiminde ve tüketiminde yer alması gereken ahlaki davranışların, çalışma ortamında uyulması gereken kuralların belirlenmesi, doğru ve dürüst davranışların benimsenmesi olarak ifade edilmektedir (Erimli, 2014, s. 26). Dolayısıyla mesleğin etik ilkelerini bilmeden davranışların mesleki açıdan doğruluğunun belirlenmesi mümkün değildir.

Gazetecilik ve Etik İlkeler

Gazetecilik etik kuralları ilk defa 1954 yılında bir araya gelen Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Dünya Kongresi'nde kabul edilmiş ve 1986 yılında son halini almıştır. Bu kurallar gazeteci dernekleri ve sendikalar tarafından onaylanmıştır. 1 Temmuz 1993 yılında ise Avrupa Konseyi Parlamenterler-Meclisi Kültür ve Eğitim Komitesi, medyanın topluma karşı sorumlu olduğu fikrinden yola çıkarak gazetecilerin özgürlüklerinin yanı sıra doğru haber verilmesi, tarafsızlığın korunması gibi sorumluluklarının da bulunduğunu vurgulamışlardır. Türkiye'de basın etik kuralları ilk defa 1936 yılında düzenlenen Türk Basın Kongresi'nde dile getirilerek, tartışılmış ve 1980'li yıllarda kurulan Türk Basın Konseyi ile gazetecilik etik kuralları bildirisi yayınlanmıştır.

Etik ilkeler açısından bakıldığında gazetecilik mesleğinin çok önemli bir görevi bulunmaktadır. Gazeteciler toplum içerisinde yer alan önemli olayları, haberleri topluma ileterek bireylerin ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi edinmelerini sağlamakla görevlidir. Bu sayede gazeteciler toplumun haber alma ve iletişim kurma ihtiyaçlarını gerçekleştirmiş olurlar. Dolayısıyla ulusal ve uluslararası çerçevede belirlenmiş gazetecilik mesleğine dair

etik ilkeler bulunmaktadır. Uluslararası alanda Birleşmiş Milletler, Türk basınında ise Basın Konseyi, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, Medya Etik Konseyi gibi basın örgütleri ve kuruluşları tarafından belirlenmiş basın etik ilkeleri oluşturulmuştur. Bu örgüt ve kuruluşlar tarafından benimsenmiş etik ilkeler arasında “doğru ve gerçek haber yapmak, tarafsız ve objektif olmak, doğruluğundan emin olmadan haber yayınlamamak, barış, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerleri savunmak, kimseyi ırk, din, cinsiyet, dil, milliyet, sınıf ve felsefi inancı nedeniyle kınamamak, eleştiri sınırını aşmamak, iftira ve hakareten kaçınmak, özel hayatın gizliliğini ihlal etmemek, mesleki dayanışmaya saygı göstermek, bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini savunmak” gibi maddeler bulunmaktadır (Erimli, 2014, s. 28). Gazetecilik etik kuralları incelendiğinde felsefe okullarının da vurgulamış olduğu üzere doğruluk ve dürüstlük, ahlaklı olmak, toplumsal düzeni sağlayan normlara sadakat ve erdemli yaşam esas alınmaktadır.

Sinemada Gazetecilik Mesleğine Bakış

Sinema tarihine bakıldığında ana veya yan karakter olmak üzere gazetecilik mesleği ile gazetecilik uygulamalarına dair birçok film bulunmaktadır. Gazetecilerin Popüler Kültürdeki İmajı (IJPC) projesi kapsamında, ana karakter veya figüran rolünde gazeteci kimliğinin yer aldığı 17 bin 524 sinema ve televizyon filmi tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra akademik alanda belli dönemlerde özellikle gazetecilik türlerine odaklanan çalışmalar bulunmakla birlikte gazetecilik filmlerini tarihsel perspektif içerisinde ele alarak gazetecilik ve basının incelendiği çalışma az sayıda bulunmaktadır (Ünal, 2023, s. 343).

Film yapımcı ve yönetmenlerinin gazetecilik mesleğine olan ilgileri sinemanın erken dönemlerine kadar dayanmaktadır. Bu filmlere örnek olarak “It Happened One Night” (1934), “His Girl Friday” (1940) gibi “screwball comedy” (Amerikan tarzı çılgın komedi) klasiklerinden “Shattered Glass” (2003) ve “A Mighty Heart” (2007) adlı filmler bulunmaktadır. Orson Welles’in “Citizen Kane” (1940), Billy Wilder’in “Ace in the Hole” (1951) ve Alexander MacKendrick’in “Sweet Smell of Succes” (1957) gibi başyapıtları gazetecilik mesleğini sinemaya yansıtan en iyi filmler arasında gösterilmektedir (McNair, 201, s. 366, akt. Özçelik, 2020). Ehrlich (2004, s. 12-13)’e göre bir gazetecilik filmografisi 2.000’den fazla filmi kapsamaktadır ancak bu filmlerin önemli çoğunluğunda gazeteciler yan rollerde yer almaktadır. Buna rağmen gazeteci karakterinin başrolde olduğu veya gazetecilik mesleğinin odak noktası olduğu filmler azınlıkta bulunmaktadır (Özçelik, 2020, s. 39). Sinemada yer alan bu filmler gazetecilik filmleri olarak kategorize edilmektedir ve ayrı bir tür olarak değerlendirilmektedir. Ancak gazetecilik filmleri, gazetecilik kimliğini çeşitli şekillerde ele alarak filmografi oluştursa da, müzikal, western, kara filmler gibi bir tür özelliğine sahip görülmemektedir (Özçelik, 2020, s. 39). McNair (2011) “*Journalism at the Movies*” makalesinde gazeteciliğe benzer olarak yalnızca polis ve dedektiflerin film yapımcı ve yönetmenlerinin dikkatini çektiğini ifade etmektedir.

Sinema tarihinde gazetecilik mesleğini yansıtan ilk ve en önemli film olarak kabul gören, 1930'da gösterimi gerçekleşen "The Front Page" filmi, filmde yansıtılan gazeteci karakteri ile gazeteci imajını hem olumlu hem de olumsuz etkilemiştir (Ünal, 2018, s. 44). "The Front Page" filminde öne çıkan gazeteci karakteri; haber yapmak için meslek etiğine aykırı davranan (Zynda, 1979, s. 16-25), gerçek olmayan haberler yapan, skandal yaratan, duyarsız (Ehrlich, 2004, s. 20), haber için masumların zarar görmesine göz yuman, sigara ve alkol düşkünlüğü olan bir kişi olarak yansıtılmaktadır (Ünal, 2018, s. 44). Ghiglione (1990)'e göre "The Front Page" filmi sonrasında 1940'lar ve 20.yüzyılın kahraman gazeteci ile dedektif imajı birleşmiş, yüksek ahlak sahibi olan, kuralları ihlal etseler bile bu ahlaktan ödün vermeyen ve çok çalışan karakterler olarak yansıtılmaya başlanmıştır. 1950'lerden itibaren de sinemadaki gazeteci karakterinin daha ciddi ve profesyonel olmaya başladığı fark edilirken, "The Front Page" filmiyle öne çıkan ana karakter özelliklerinin yansıtılmaya devam ettiği görülmektedir. 1976'da gösterimi gerçekleşen "All The President's Men" filmi ile sinemadaki gazeteci karakteri daha gerçekçi, daha ciddi roller yüklenen bir karakter haline gelerek, doğru ve gerçek haber yapan, toplum menfaatini gözetten, gerektiğinde egemen güçlere karşı duran, ilkeli olarak yansıtılmaya başlanmıştır (Ünal, 2018, s. 46). Özetle sinema tarihine bakıldığında, gazeteciliğin ele alındığı filmlerde, gazetecileri diğer film karakterlerinden ayıran aynı zamanda da gazeteci karakterleri birbirinden ayıran özelliklerin yansıtıldığı görülmektedir.

Sinemada gazetecilik temsili konusunda ilk çalışma Alex Barris (1976) tarafından gerçekleştirilmiştir. İlgili çalışmada gazeteciler, "suçluları yakalayan, skandal peşinde koşan, mücadeleci, deniz aşırı ülkelere giden" veya "okurlarını ağlatan yazılar yazan, kötü adam" imajı olan basın çalışanları olarak temsil edilmiş ve kategorileştirilmiştir. Good (1989); "savaş muhabiri", "masum hayatları darmadağın eden muhabir" ve "araştırmacı gazeteci" kategorilerini, Ehrlich ve Joe Saltzman (2015) "kahraman-kötü adam ile muhabir", "editör", "kadın muhabir", "kötü adam" gibi kategorilerini çalışmalarında ortaya koymuştur. Ghiglione (1991) ise "ikna edici", "savaşçı", "araştırmacı" ve "ifşa edici" olarak gazeteci karakterini kategorilendirmektedir.

Sinemada gazetecilik temsiline Türkiye'deki işlenişini 1960-2000 yılları arasında belirli dönemlere ayırmak mümkündür. 1960-1980 yılları arasında gösterimi gerçekleşen "Sokakta Kan Vardı" (1965), "Öyle Olsun" (1976) ile "Gazeteci" (1979) gibi filmlerdeki gazeteci karakterler meslek etik ilkelerine bağlı, idealist, toplum çıkarlarını gözetten, gazetecilik mesleğinin kamusal sorumluluğunu taşıyan karakterler olarak yansıtılmaktadır. 1980 - 2000 yıllarında gösterilen "Talihli Amele" (1980), "On Kadın" (1987) ile "Skandal" (1987) filmlerinde 1980 dönemi sonrası basındaki dönüşüm görülmekte ve idealist gazeteci karakteri ile menfaat güden medya patronunun çatışmaları yer almaktadır. Bu dönemin filmlerinde gazeteciler haksızlığa karşı, idealist gazeteciler olarak temsil ediliyor olsa da bu karakterlerin işini ya da hayatını kaybederek gazetecilik mesleğinin bedelini ödedikleri yansıtılmaktadır. 2000'li yıllarda gösterimi gerçekleşen "Şeytan Bunun Neresinde?" (2002), "Çinliler Geliyor" (2006) ve "Kanal-İ-Zasyon" (2009) gibi filmlerdeki gazeteci imajı ise tamamen farklılaşarak para kazanma hırsıyla reyting uğruna her şeyi yapabilen medya patronları ve onlara hizmet

eden gazeteciler görülmektedir (Arık&Akgün, 2019, s. 16). Sonuç olarak gazetecilik filmlerini konu alan akademik çalışmalar gerçekleştirilmiş olsa da genel olarak yeterli bir literatürün oluşmadığı görülmektedir. Günümüzde birçok yönetmen ve yapımcının ilgi odağında olan basın ve gazetecilik kavramlarının sinemadaki yerinin araştırılması sinema ve gazetecilik açısından önem taşımaktadır.

"Kanlı Elmas" Film Örneğinde Gazetecilik Meslek Etiğine Dair Betimsel Bir İnceleme

Filmin Konusu

Başrollerini Leonardo DiCaprio, Jennifer Connelly ve Djimon Hounsou'nun paylaştığı Blood Diamond- Kanlı Elmas, 2006 ABD yapımı macera- dram türünde bir filmidir. Filmde Afrika'da Sierra Leone'de bulunan iç savaş döneminde savaş düzenini finanse etmekte kullanılan elmas ticareti konusuna değinilmektedir. Edward Zwick'in yönetmenliğindeki filmde Devrimci Birleşik Cephe isyancı grubu ile yerli halk arasında yaşanan çatışmalar esnasında köleleştirilen yerli halkın elmas ticaretini ortaya koymaktadır. Filmin başkarakteri balıkçı Solomon Vandy'nin köyü Devrimci Birleşik Cephe tarafından basılmış, oğlu çocuk asker topluluğuna dâhil edilmiş, kendisi de elmas madeninde çalıştırılmak üzere esir düşmüştür. Vandy, elmas madeninde çalışırken çok büyük bir elmas bulur, saklar ve yakalanır. Tam o esnada isyancı güçlere saldırı düzenlenir ve karmaşa içerisinde Vandy elması bir delik açıp saklar ve ordu tarafından yakalanır. Vandy başkent Freetown'a götürülür, hapse atılır ve orada isyancı güçlerin lideri tarafından elması saklamakla suçlanır ve tehdit edilir. Bu konuşmaları duyan tutuklu Rodezya kökenli, paralı asker ve elmas ticaretinde aracılık eden Danny Archer, Vandy'i hapisten çıkartarak elmasın peşine düşer. Bu esnada Freetown isyancılar tarafından ele geçirilir ve Archer'ın barda tanıştığı, savaşları finanse etmekte kullanılan elmasları araştıran gazeteci Maddy Bowen ile iş birliği yapar. Film Afrika'daki elmas endüstrisi ve çocuk asker sorununa işaret ederken aynı zamanda batı dünyasının bu konulara ilişkin tutumuna eleştirel bir bakış açısı getirmektedir.

Filmin Betimsel Analizi

Filmin 24.dakikasında gazeteci Maddy Bowen ile Danny Archer'ın ilk karşılaşması gerçekleşmektedir. Filmde sahilde bir bar sahnesinde Bowen ve Archer tanışır, Archer Bowen'a sigara ikram eder ve TV'de haber yapılan Amerika'daki Bill Clinton skandalından konuşmaya başlarlar. Bowen ile Archer arasında geçen konuşmada birbirlerinin hangi sebeple Sierra Leone'de olduğunu anlamaya çalışırlar. Buna bağlı olarak aralarında atışmalı bir konuşma geçer, Bowen Archer'ın uluslararası elmas ticaretinin başında olan Van de Kaap adına çalışan bir kaçakçı, Archer ise Bowen'ın haber peşinde olan bir gazeteci olduğunu anlar. Bowen cesur bir gazeteci olduğunu "Sence kanlı elmaslardan bahsetsem başım ne kadar derde girer?" cümlesi ile ortaya koyar, Archer ise "Defol git" cümlesi ile bu ticaretin ortaya çıkmasından ne kadar korktuğunu ve Bowen'dan kurtulmak istediğini ifade eder.

00:26:06

M.B.: *Elbette. Peki hangisisin? Kaçakçı mı?*

D.A.: *Öyle miyim?*

M.B.: *Nedense bana UNICEF tipinde biri gibi gelmedin.*

D.A.: *Maceracı asker desek? Ya da bu çok klişe mi oldu?*

M.B.: *Elmaslar?*

D.A.: *Misyoner olduğumu söylesem?*

M.B.: *Van de Kaap adına mı?*

D.A.: *Bu tip konuşmalara dikkat etmeniz iyi olur Bayan Bowen. Amerika'da şrink - şrinktir, ama burada şrink-bam'dır. Tamam mı? Başının derde girmesini istemem.*

M.B.: *Sence kanlı elmaslardan bahsetsem başım ne kadar derde girer?*

D.A.: *Sen gazetecisin.*

M.B.: *Doğru.*

(Archer sigarasını söndürür)

D.A.: *Defol git.*

(Maddy peşinden gider)

Bowen elmas kaçakçılığı ile ilgili detaylı bilgiye sahip olduğunu ifade eder ve araştırmacı bir gazeteci olduğu ortaya çıkar. Bu ilk karşılaşmada Bowen, net bir şekilde Archer'dan elmas kaçakçılığını ortaya çıkarmak için yardım ister. Aralarında geçen bu diyalog sonucunda Bowen'in araştırmacı gazeteci olarak elmas kaçakçılığı ile ilgili araştırma yaptığı ve Archer'ı da soruşturduğu anlaşılmaktadır. Bowen'in gazetecilik gerekliliklerinden olan araştırmacı gazetecilik ilkeleri doğrultusunda hareket ettiği anlaşılmaktadır. Bowen doğru haber vermek ve etik habercilik yapmak adına Archer'dan kendisine kanıt temin etmesini istemektedir.

M.B.: *Beş yıldır yan komşu Liberya'da 2 milyarlık ihracat yapılmışken bu ülkede neredeyse hiç elmas ticareti kaydedilmedi. Çok gariptir ki, Liberya'da bahsetmeye değer elmas bile yok.*

D.A.: *Şoke oldum. (dalga geçiyor)*

M.B.: *Van de Kaap kan elması alışverişini reddederken, kaçakçı yakalanmazsa elmasın geldiği yeri öğrenmenin imkânsız olduğunu itiraf ediyor.*

D.A.: *Benden ne istiyorsun?*

M.B.: *Van de Kaap hakkında her şeyi biliyorsun. Yardım et. Kayıt dışı (kendine)*

D.A.: *Madem kayıt dışı, düzülmeden önce öpülmek isterim. Tamam mı?*

(Archer gider)

Bowen elmas ticaretine dair bildiklerini Archer'a Liberya'da hiç elmas ticareti yapılmadığını ifade ederek ortaya koyar. Elmas ticaretinin başında olan ve Sierra Leone'deki iç karışıklıktan faydalanarak yıllardır elmas ticaretini isyancılarla iş birliği yaparak yürüten Van de Kaap ile ilgili bilgilerini aktararak Archer'ı konuşturmaya çalışır. Archer bu konu ile ilgili bir bilgisi olmadığını ifade etmeye çalışsa da, sonunda konudan haberdar olduğunu Bowen'a hissettirir.

Archer Van de Kaap adına iş birliği içinde bulunduğu isyancı topluluktan aldığı kaçak elmasları National Geographic için çalışan bir gezgin-gazeteci kimliği ile Liberya sınırından geçirmeye çalışırken yakalanır ve hapse atılır. Hapiste çıkan arbedede Solomon Vandy'nin nadir bulunan pembe elması bulup sakladığını öğrenir ve Vandy'i takibe alır. Kendisi hapisten çıktıktan sonra Vandy'nin de çıkması için gerekli kefareti öder ve hapisten çıkmasını sağlar. Vandy ailesini bulmak istemektedir. Archer da Vandy'nin peşine düşer ve ailesini bulması için yardım edeceğini, karşılığında da elması kendisine vermesini söyler. Archer Vandy ile kurtarılan ailelerin getirildiği bölgeye giderler ve Archer Bowen'ı sahada aramaktadır ve karşılaşırlar.

00:52:38

M.B.: *Merhaba. Çıkmışsın.*

D.A.: *Evet, tekrar merhaba. Bu Solomon Vandy.*

M.B.: *Selam. Tanıştığımıza sevindim.*

S.V.: *Merhaba.*

M.B.: *Çok acelem var. Telefon etmek için dört saattir bekliyorum. Biri sıramı tutuyor.*

D.A.: *Anladım. Benimle gelir misin? (Maddy'i Solomon'dan uzaklaştırır).*

Pekâlâ dinle. Tiara Diamonds adlı bir şirket var.

M.B.: *Doğru.*

D.A.: *Benim Liberya'ya kaçırduğım taşları alıyorlar. Van de Kaap'ın Tiara ile görünür bir bağlantısı yok. Ama hisse ortağı olduğu şirketler ve yabancı banka hesapları ağıyla aslında onlara ait.*

M.B.: *Bunu kanıtlayabilir misin?*

D.A.: *Bana yardım edersen, evet.*

Archer Bowen ile iş birliği yapmaya karar verir ve kaçakçılığın nasıl işlediğine dair bilgi verir. Archer kaçırıldığı taşları alan Tiara Diamonds adlı bir şirketin varlığından bahseder. Archer ayrıca Van de Kaap'ın bu şirketin hisse ortağı olduğunu ve bunu sakladığını ifade eder. Bowen

ilk iş olarak bu bilgiyi kanıtlayıp kanıtlayamayacağını Archer'a sorar. Gazetecilik meslek etiği ilkeleri kapsamında Bowen, Archer'dan elde edeceği bilgilerin kanıtlar eşliğinde sunulmasına önem verdiğini ifade eder ve kanıt ister. Bowen doğru ve gerçek haber yapmak, tarafsız ve objektif olmak, doğruluğundan emin olmadan haber yayınlamamak ilkesine uygun olarak kanıt aramakta ve kanıt olmadan haber yapamayacağını ortaya koymaktadır.

00:52:51

M.B.: *Tabii, işte geliyor.*

D.A.: *Bir şey demeden önce, şu adama bak. Onu görüyor musun? Bütün köyü yakılıp yıkılmış. Karısını ve çocuklarını götürmüşler. Maden kamplarında çalışmış. Ailesini geri kazanmaya çalışıyor. Ama bürokrasiyi aşamıyor. Senden tek istediğim, ona yardım etmen, tamam mı?*

M.B.: *Peki bu adamı nereden tanıyorsun?*

D.A.: *Onu tanıyorum, onu tanıyorum.*

M.B.: *Yapma, Archer. Onu kullanıyorsun.*

D.A.: *Onu kullanıyorum, sen de beni kullanıyorsun, işler böyle yürüyor. Hadi ama sen BM veri tabanlarına ulaşabilirsin. Ailesinin izini bulabilirsin.*

M.B.: *Neden? Bütün ülke savaşta. Niye sadece bir kişiye yardım edeyim? Bunu söylediğime inanamıyorum.*

Archer Bowen'dan Vandy'nin ailesini bulması için yardım etmesini ister. Bowen bu yardımın nedeninin kaçak elmaslarla ilgili olduğunu anlar ve ilk başta sorgulasa da yardım etmeyi kabul eder. Bu durum Bowen'ın geniş bir iletişim ağına sahip olduğunu, farklı kapıları açabilecek uluslararası bir yetkisinin olduğunu göstermektedir. Kampa geldiklerinde helikopterden inip yürümeye başlarlar ve kurtarılan insanlar da kalabalık halinde yürümektedirler. Bowen burada "İşte bir milyon insanın hali bu. Şu anda Afrika'nın ikinci en büyük mülteci kampı. CNN'de bir dakikalığına görebilirsiniz. Spor haberi ve hava durumu arasında" cümlesi ile bir insanlık dramının batı dünyasında ne şekilde önemsizleştirildiğini, sıradanlaştırıldığını ve basitleştirildiğini ifade etmektedir. Gazeteci kimliği çerçevesinde Bowen bu ifadesinde uluslararası bu drama isyan ettiğini ve durumu düzeltmek adına ülkesindeki insanların haber alma hakkını ve özgürlüğünü savunduğunu belirtmektedir.

00:59:45

D.A.: *"90 derece sıcaklıkta Solomon Vandy diz çöküp telleri güçlü elleriyle sarsar."*

M.B.: *Ne?*

D.A.: *Hiçbir şey.*

M.B.: *Onun acısını kullandığımı mı düşünüyorsun? Haklısın. B.k gibi. Reklam belgesellerine benziyor. Küçük zenci çocuklar olur ya, karınları deşilmiş, gözlerinde sinekler. Ölü anneler parçalanmış organlar var elimde, ama yeni bir şey yok. Okuyan insanları ağlatmaya yetebilir. Hatta bir çek yazmalarına bile. Ama bunlar hiçbir şeyi durdurmaya yetmeyecek. Kurbanları yazmaktan bıktım, ama tek yapabildiğim bu. Çünkü bana gerçekler lazım. İsimler lazım, tarihler lazım. Fotoğraflar, banka hesapları lazım. Ülkemdeki insanlar bir başkasının bu uğurda elini kaybettiğini bilseler tek bir yüzük bile almazlar. Ama doğrulanabilir gerçeklere ulaşana kadar bu hikâyeyi yazamam. Yani açıklamalarını kayıtlara geçirecek birini bulana dek. Bu sen olmayacaksan ve bana yardım etmeyeceksen, bu işe bulaşmayacaksak neden karşımdan çekilip işimi yapmama izin vermiyorsun?*

D.A.: *Biliyor musun Solomon bir gün oğlunun doktor olacağını düşünüyor. Belki bebeği o kampta ölüyor. Belki kızına tecavüz edildi. Kim bilir, belki ikisi de. O elmasın ailesini kurtarmak için tek şansı olduğunun farkında mısın? Bunu anlıyor musun?*

M.B.: *Onun ailesi senin umrunda bile değil ki..*

D.A.: *Dinle, Kono'ya gitmeliyim, tamam mı? Tek yolu da basın konvoyuyla gitmek. Ben gazeteciyim, o da kameramanım, tamam mı?*

M.B.: *Hayır.*

Bowen, Archer ve Vandy gazeteci kılığında, kurtarılan çocukların rehabilite edildiği okula gelirler. Bowen bilgisayarı başında çalışırken Archer gelir. Archer Bowen'ın gazetecilik mesleğini sansasyonel bir olay yakalamak için yaptığı imasında bulunur. Bowen, aksine çaresiz olduğunu, gerçeklere ulaşabilmek için acılı hikâyeleri yazmak zorunda olduğunu ve esas amacının tüm bu olan katliamları durdurmak olduğunu ifade eder. Bir gazeteci olarak gerçeğin peşinde iz sürerken kanıt aradığını vurgular. Bowen kendi ülkesindeki insanların gerçekleri bildikleri takdirde bu katliama seyirci kalmayacaklarını ifade eder. Archer da buna karşın Kono'ya gitmesi gerektiğini bunun en kolay yolunun gazeteci kimliğine bürünmek olduğunu bunun için Vandy'nin kameramanı gibi davranması gerektiğini söyler.

Bowen gazetecilik mesleğinin çok önemli bir görevi olan haberleri topluma ileterek bireylerin ulusal ve uluslararası düzeyde bilgi edinmelerini sağlamak görevini yerine getirmek amacıyla Sierra Leone'de olan elmas kaçakçılığının tüm dünyaya gerçekleriyle ve çıplaklığıyla aktarılması gerektiğini savunmaktadır. Bunun batı dünyasında bulunan toplumların haber alma özgürlüğü içerisinde olduğunu savunur. Elmas kaçakçılığı hakkında gerçek bilgilere ulaştığı takdirde halkının buna izin vermeyeceğini düşünür ve araştırmacı gazeteci olarak tarafsız, objektif, kanıta dayalı gazetecilik yapmaktadır. Bowen bunun yanı sıra doğruluğundan emin olmadan haber yapmayı reddeder. Bowen Sierre Leone'de gerçekleşen insanlık dramını ortaya çıkararak barış, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerleri savunmayı seçer. Tüm film boyunca da bu etik kimliğinden ödün vermez.

D.A.: *Lütfen Maddy, lütfen.*

M.B.: *Hayır!*

Archer detaylı bir şekilde elmas kaçakçılığının nasıl yapıldığını anlatmaya başlar.

D.A.: *Ben taşları sınırdan kaçırdıktan sonra yerli alıcıları Monrovia'daki bir aracıya götürürler.*

M.B.: *Devam et.*

D.A.: *O gümrüğe para verir ve elmasların Liberya'dan çıkarıldığını onaylatır. Böylece yasal olarak ihraç edilebilirler. Antwerp'te alıcılara ulaştıklarında elmaslar sınıflandırma masalarına götürülür. Başka soru sorulmaz. Hindistan'a vardıklarında kirli taşlar bütün dünyadan gelen temiz taşlarla karıştırılır ve sonra diğer herhangi bir elmas gibi olurlar.*

M.B.: *Ve Van de Kaap tüm bunları biliyor mu?*

D.A.: *Evet. Londra'ya gittiğimde Simmons'la buluşurum. Arz ve talep. Arzı kontrol ediyor, talebi yüksek tutuyorsun. Bir yer altı bölmesi vardır. Pazarı saf dışı bırakmak ve fiyatı yüksek tutabilmek için tümünü aldıkları taşları burada saklarlar. İsyancılar bir milyar dolarlık kaba elmasla sallamak isterse, müthiş olduklarını söyleyen Van de Kaap gibi bir şirketin buna izin vermeye gücü yetmez. Özellikle de bazı zavallılara bir nişan yüzüğü için üç aylık maaşını gözden çıkarması gerektiğini söylüyorlarken. Teknik olarak konuşacak olursak savaşı finanse etmiyorlar. Öyle bir durum yaratıyorlar ki sürmesi için para ödemiş oluyorlar. Anladın mı?*

M.B.: *Evet. Kanıtım nerede peki?*

(Archer cebinden bir küçük defter çıkarır.)

D.A.: *İsimler, tarihler ve hesap numaraları. Bu hikâyenin tek kelimesini ben taşı onlara vermeden yayınlarsan ölmüş sayılırım. Onu onlara verdikten sonra bu kıtayı sonsuza dek terk edeceğim.*

M.B.: *Peki ya elması bulamazsan?*

D.A.: *O zaman istediğini yaz. Zaten öldüm demektir.*

Archer taşları sınırdan çıkardıktan sonra bir aracıya götürdüğünü, gümrüğe para verdiğini ve Liberya'dan onaylatıldığını böylece yasallaştırıldığını ifade eder. Archer taşların Antwerp'de sınıflandırıldıktan sonra Hindistan'da temiz ve kirli taşların karıştırıldığını, hepsinin herhangi bir elmasa dönüştüğünü anlatır. Tüm bu aşamalardan Van de Kaap'ın haberi olduğunu, taşların Londra'da gizli bir kasada saklandığını, fiyatı yüksek tutabilmek için arzı kontrol ettiklerini talebi de yüksek tuttuklarını ifade eder. Archer savaşa devam etmesi için isyancılara destek verildiğini de dolaylı olarak ifade etmiş olur.

Filmin **01:16:50** sahnesinde Bowen ve Archer bahçede oturur sohbet ederler. Archer Angola'da asker olarak görev yaptığını, Albay Coetzee'nin ülkedeki ordunun başında olduğunu söyler. Archer komünizmle savaşıldığını zannettiği zamanda aslında fildişi, petrol, elmas gibi kaynakların kaçakçılığının yapıldığını anladıktan sonra da ordudan ayrıldığını, menfaatini düşünerek kaçakçılık yapmaya başladığını söyler ve ardından ailesinin yaşadığı zulmü anlatır.

Filmin **02:05:32** sahnesinde Archer yaralı olarak Bowen'ı arar ve Vandy'nin Londra'ya gitmesi ve ailesinin güvende olması için yardım ister. Aralarında duygusal bir konuşma geçer ve Archer Bowen'ın hikâyesini yazabileceğini söyler.

02:07:30

D.A.: Yanında bir şey getiriyor yardıma ihtiyacı olacak.

M.B.: Neden kendin getirmiyorsun?

D.A.: Şimdi gerçek bir hikâye oldu. Enine boyuna yazabilirsin.

Filmin **02:09:07** sahnesinde Vandy ve Bowen'ın Londra'da buluştuğu görülmektedir. Bowen Vandy'i Simmons ile buluşacağı yere götürür, sonrasında onların fotoğraflarını çekerek Bowen haberine kanıt toplamaktadır. Filmin **02:09:41** sahnesinde Vandy arabaya binmektedir.

Simmons: Anlamalısınız ki Bay Vandy, elmasınızı bizden başka hiç kimse alamazdı. (Simmons içi para dolu çantayı gösterir.)

S.V.: Bu yeterli değil.

Simmons: Sizi temin ederim, bu şartlarda 2 milyon pound herkesin o taş için teklif edebileceğinden daha fazladır.

S.V.: Bay Archer tarafından bana vaat edileni istiyorum.

Simmons: Size ne vaat edildi?

S.V.: Ailem. Onlar geldiğinde taşı alırsınız. Parayı da alacağım.

Simmons: Satın alacağım şeyi görebilir miyim?

S.V.: Ailem buraya gelir gelmez taşı alacaksınız.

Simmons: Sizde olduğunu nereden bileyim?

02:10:35 Bowen, Vandy arabadan inerken fotoğraflamaya devam etmektedir. Vandy sonrasında kaldığı otele gider ve vitrinlerde mücevherlere baktığı görülmektedir. Vandy oteldeyken telefon çalar. Bir özel jet ile ailesinin Sierra Leone'den getirildiği görülmektedir. Vandy ailesine kavuşurken, Simmons da taşı incelemektedir ve bu sırada Bowen bu sahnelerin fotoğraflarını çekmektedir. Hemen ardından gelen sahnede taş özel bir kasaya konulmaktadır. Bu esnada Bowen'ın haberini tamamlamak üzere bilgisayar başında olduğu görülmektedir.

Filmin **02:12:27** sahnesinde araç içinden dışarıdaki protestocular görülmektedir; *"Elmas eşittir ölüm"* sloganları atılmaktadır, aracın içinde Van de Kaap ile Simmons bulunmaktadır. Van de Kaap'a *"Sierra Leone madenlerindeki elmaslara dair yorumlarınız neler?"* sorusu sorulmaktadır. Van de Kaap, *"birkaç sansasyonel dergi makalesi hakkında yorum yapmayacağım"* demektedir. *"Peki ya Liberya?"*, *"Yorum yok"*. Simmons ve Van de Kaap'ın mahkeme salonunun bulunduğu binaya giriş yaptığı anlaşılmaktadır.

Filmin **02:12:45** sahnesinde mahkeme salonunda bulunan avukat: *"Bir ülkenin doğal kaynakları oranın halkına aittir. Bizim onları çalıp kendi rahatımız için şirketlerimiz ya da tüketimimiz adına kullanmamız için değildir"* demektedir. O esnada Vandy salona girmek için beklerken Bowen'ın dergideki haberine bakar ve Archer'ın fotoğrafını görür. Bu sahneden Bowen'ın haberini yaptığı anlaşılmaktadır. Vandy salona çağırılır.

"Üçüncü dünya apayrı bir ülke değildir. Ve bugün dinleyeceğimiz tanık onların yerine konuşacak. Şimdi o dünyanın sesini duyalım. Onun sesinden öğrenelim. Artık görmezden gelmeyelim. Bayanlar ve Baylar, Bay Solomon Vandy."

Vandy alkışlarla salona girer ve Bowen ile göz göze gelir, kürsüye ilerler. Salondaki herkes ayağa kalkarak Vandy'i alkışlar. Filmin bu son sahnesinde Bowen'ın gazetecilik mesleğinin gereklilikleri doğrultusunda amacına ulaşarak uluslararası elmas kaçakçılığını tüm kanıtları, şahitleri eşliğinde ortaya çıkmasını sağladığı, suçluların yargılandığı ve bu konunun da haber yapıldığı görülmektedir. Maddy Bowen film içerisinde göstermiş olduğu araştırmacı gazeteci imajı ile amaçladığı tüm hedefleri filmin sonunda gerçekleştirmiş ve başarıya ulaşmıştır.

Sonuç

Blood Diamond filmi örneğinde bu çalışmanın ortaya koymaya çalıştığı gazetecilik ilkeleri Maddy Bowen karakteri üzerinden yansıtılmaktadır. Batı dünyasının Afrika'da uygulanan sömürge sistemine eleştirel bir tutum sergileyen filmde gazetecilik ilkelerinin esaslarına uyulduğu takdirde sonuç alınabileceği fikri savunulmaktadır. Filmde Bowen araştırmacı gazeteci kimliğiyle tüm dünyayı ilgilendiren bir konuyu kanıtlara dayandırarak

haberleştirmiş ve uluslararası düzeyde kamuoyunu bilgilendirmiştir. Bowen yaptığı bu haberle gazetecilik meslek ilkeleri arasında sayılan kanıta dayalı doğru ve gerçek haber yapmak, tarafsız ve objektif olmak, doğruluğundan emin olmadan haber yayınlamamak, barış, demokrasi ve insan hakları gibi evrensel değerleri savunmak gibi ilkeleri esas almaktadır. Blood Diamond filmi çerçevesinde sinema ve gazetecilik ilişkisi irdelenmiş, Maddy Bowen örneğinde araştırmacı, ilkeli, gerçek ve doğru habercilik yapmak için çabalayan gazeteci kimliği ortaya konulmuştur. Gazetecilik ilkelerinin savunulduğu, bu ilkelere bağlı kalınarak yapılan gazeteciliği yansıtan sinema filmlerinin azınlıkta bulunduğu günümüzde 2006 yapımı Blood Diamond filmi, uluslararası ölçekte önem taşıyan bir konuyu gündeme getirmesi ile birlikte, sinemanın da güçlü dilinden yararlanarak tarihi bir esere imza atmaktadır. Bu film örneği ile birlikte gazetecilik mesleğinin temel ilkeleri tartışılmış ve doğru bir örnek ortaya konulmuştur. Filmde verilen ana mesaj olan "etik ve doğru gazetecilik yapılarak da başarılı olmanın, sonuca ulaşmanın mümkün olduğu" fikri ile sinema tarihinde gazetecilik mesleğinin temsiline dair iyi bir örnek oluşturulmuştur. Antik Yunan'dan beri tartışılan ve çerçeveselendirilen etik ve ahlak kavramlarının doğa ile uyum içinde yaşamak için erdemli olmak ve erdeme uygun yaşamak gerekliliği fikri günümüzde de önemlidir. Gazetecilik mesleğinde de etik ilkelerin uygulanması, erdemli olmak, toplumsal iyiliği ve doğruyu esas almak toplumun "en iyi"sini sağlamak üzere icra edilmelidir. Gazetecilik meslek etik ilkelerinin örneklendirildiği bu film aracılığıyla doğru- yanlış, iyi-kötü ayrımlarının yapılmasının önemi bir kez daha vurgulanmıştır. Gazetecilik mesleğinin merkezi rol oynadığı günümüzde mesleğin ahlaklı, erdemli, etik kurallara uygun şekilde icra edilmesinin gerekliliğinin vurgulanması önem taşımakta ve bu örneklerin çoğaltılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Arik, E., & Akgün, H. (2019). Türk Sinemasında Gazeteci Kimliğinin Temsili. Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi (34), 196-220.
- Aydoğan, E. (2023). Antik Çağ'da Phüsis ve Etik: Platon, Aristoteles ve Stoacılar. Current Perspectives in Social Sciences, 27(3), 242-250.
- Barişkan, Ü. (2023). Tarihsel Süreçte Amerikan Filmlerinde Gazeteciler ve Basın: Anlatılar, Arketipler Ve Mitler. Sinecine: Sinema Araştırmaları Dergisi, 14 (2), 339-378.
- Bezci, B. (2005). Kant ve Hegel'in Felsefesinde Etik Anlayışı. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 5 (9), 48-61.
- Duran, M. S. (2017). Kant'ın Ödev Ahlakı Üzerine. Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi, (6), 57-84.
- Erdoğan, İ., Alemdar, K. (2005). Öteki Kuram: Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi. Ankara: Erk Yayınları.
- Erdoğan, İ. (2008). İletişimi Anlamak. 3. Baskı. Pozitif Matbaacılık. Ankara.
- Erimli, B. (2014). Gazetecilik Meslek İlkelerinin Uygulanmasını Engelleyen Unsurlar ve Çözüm Önerileri. İnsan ve İnsan, 1 (1), 23-34.
- Ghiglione, L. (1990). The American Journalist: Paradox of The Press. Library of Congress.
- Good, H. (1989). Outcasts: The Image of Journalists in Contemporary Film. Scarecrow.
- Kant, I., (1980). Pratik Aklın Eleştirisi. (çev. Ioanna Kuçuradi, Ülker Gökberk, Füsün Akatlı). Türkiye Felsefe Kurumu. Ankara.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi, 1 (1), 62-80.
- Koloğlu O. (2006). Osmanlı'dan 21. Yüzyıla Basın Tarihi. Pozitif Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (2009). Etik. Türkiye Felsefe Kurumu. Ankara. Özlem, D. (2013). Etik-Ahlak Felsefesi. Notos Kitap Yayınevi. İstanbul
- Öktem, Ü. (2007). Kant ahlakı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi, 18 (1), 1-10.
- Özçelik, İ. (2020). Sinema Perdesinde Araştırmacı Gazetecilik: "Spotlight" Filmi Üzerine Sosyolojik Bir İnceleme. Konya Sanat (3), 32-48.

Özdemir, M. (2010). Nitel Veri Analizi: Sosyal Bilimlerde Yöntembilim Sorunsalı Üzerine Bir Çalışma. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11 (1), 323-343.

TDK, <https://sozluk.gov.tr/>

Timisi, N. (2003). Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi. 1. Baskı. Dost Kitabevi. Ankara.

Topuz, H. (2003). Türk Basın Tarihi.1. Baskı. Remzi Kitabevi. İstanbul.

Sayan, İ. Ö. (2020). Etik ve Kamu Etiği: Eleştirel Bir Bakış. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 12 (2), 147-174.

Sözbilir, M. (2009). https://www.academia.edu/4953728/Nitel_Veri_Analizi

Yeşil, M. M.(2014). Gazeteciliğin Etik Kuralları, İhlaller ve Olası Önlemler: Gazetecilerin Etik Algılaması, Görüş ve Önerileri-Nitel Bir ARAŞTIRMA. Electronic Turkish Studies, 9(2).

Yıldırım, T. (2009). Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme - I. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (1), 285-324.

Yıldırım, T. (2009). Türk Gazetecilik Tarihi Üzerine Bir Deneme - II. Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları (2), 255-288.

Zynda, T. H. (1979). “The Hollywood Version: Movie Portrayals of the Press”, Journalism History, Vol. 6, No. 1, pp. 16 25, 32.

Extended Abstract

This study aims to reveal how the film "Blood Diamond" reflects the profession of journalism. In addition to various topics covered in the film, the attitudes, behaviors, and discourses of the journalist Maddy Bowen character, within the framework of journalism ethics, were examined in this research.

The study seeks to answer the question: Does the character Maddy Bowen, portrayed with a journalist identity in the example of the film "Blood Diamond" and within the framework of cinema-journalism relationship, align her attitudes, behaviors, and discourses with journalism ethics during the execution of her profession?

The concept of media we use today encompasses all printed, verbal, and electronic publications, and its first use dates back to antiquity. Historically, in Ancient Rome, the money put into circulation to obtain "Fogli Volanti" printed paper to announce the decisions of the assembly to the public was called "newspaper" (Yıldırım, 2009, s. 286). Looking at the history of humanity, it can be stated that the Chinese used characters carved on wood in the 6th century, laying the first foundations of the newspaper, and that in 911, the King-Pao newspaper was printed in Beijing, and later, with the invention of the printing press in Europe in the 15th century, the concept of journalism was formed, making communication activities regular and daily. The first example in the field of journalism was the "Relation aller Fürnemmen und Gedenckwürden Historien" newspaper, printed in Germany in 1605 (Yeşil, 2014, s. 1668). In 1660, the first daily and regular newspaper "Leibziger Zeitung" began to be published in Germany (Yıldırım, 2009, s. 287). In our country, although the Ottoman Empire administration became politically aware of the existence of newspapers published in Europe from the mid-18th century, it did not adopt journalism as a profession. However, the administration allowed foreign newspapers to be translated by establishing a translation office in Babıali (Koloğlu, 2006, s. 21). Regular and daily journalism activities started within the Ottoman Empire in the 1800s, with a 200-year delay. Although it is thought that the history of Turkish press began with Takvim-i Vakayi in 1831, research indicates that the first newspaper was printed weekly in 1828 under the name Vakayi-i Mısriye, half in Turkish and half in Arabic (Topuz, 2003, s. 13). It can be stated that this newspaper served as a propaganda tool, making news out of developments in areas such as agriculture and industry. Since its inception, the Turkish press, shaped by censorship, interventions, and closures, took an important step towards gaining the freedom of the press, which was not fully operational, with the abolition of censorship on July 24, 1908. As of this date, obtaining news was recognized as a fundamental right in the history of the Turkish press (Yıldırım, 2009, s. 290). With the transition to a multi-party period, the Press Law underwent many changes in 1950. Although censorship and restrictions came to the agenda from time to time during this period, the profession of journalism expanded from the 1980s onwards. The Press Law, revised under the European Harmonization Laws that came into effect in 2004, was recognized as the most democratic period in the history of the Turkish press (Yıldırım, 2009, s. 292).

The journalism profession is of great importance to all individuals as it allows for the formation of public opinion, societal awareness, and individual contribution to the governance of society. Although the right to receive news and information is largely met through digital platforms today, the need for creating public opinion and communication still maintains its importance. Accordingly, the correct definition and application of the profession of journalism and its ethics are central tasks. Based on this idea, the study defined the principles of journalism ethics, discussed the relationship between journalism and cinema, and examined the profession of journalism through the film "Blood Diamond."

The findings obtained by using the purposive sampling method in the study were subjected to descriptive analysis. The aim of the study was examined within the framework of the profile drawn by the Bowen character as a journalist throughout the film, her behaviors, dialogues, and contributions to the film.

As a result, the profession of journalism is of great importance to all individuals as it allows for the formation of public opinion, societal awareness, and individual contribution to the governance of society. Although the right to receive news and information is largely met through digital platforms today, the need for creating public opinion and communication still maintains its importance. Accordingly, the correct definition and application of the profession of journalism and its ethics are central tasks. Based on this idea, the study defined the principles of journalism ethics, discussed the relationship between journalism and cinema, and examined the profession of journalism through the film "Blood Diamond."